

Н. Ф. Бовсунівська

Кодня

КОДНЯ – село Житомирського району [Житомирської області](#). Знаходиться на р. [Коденка](#) (притока [Гуйви](#), бас. [Дніпра](#)), за 25 км від Житомира та за 3 км від залізнич. ст. Кодня. Площа 2,08 км². Насел. 2127 осіб (2001), переважно українці. Вперше згадується в писем. джерелах 1301 під назвою Коденград. Від 1362 – у складі Великого князівства Литовського, після Люблін. унії 1569 – Речі Посполитої. У цей час належало литов. роду Сапегів. Жит. брали участь у Визв. війні під проводом Б. Хмельницького. Після Зборів. угоди 1649 – у межах Київ. полку. За Андрусів. перемир'ям 1667 залишилося під владою Польщі. 1768 після придушення Коліївщини тут страчено бл. 3 тис. повстанців. Після 2-го поділу Польщі 1793 містечко в складі Правобереж. України ввійшло до Рос. імперії. Невдовзі воно стало волос. центром Житомир. пов. Волин. губ. Восени 1846 місце страти учасників Коліївщини відвідав Т. Шевченко. У 1860-х рр. у К. діяли свічк. і пивовар. заводи. 1894 було 385 дворів, у яких мешкало 2468 осіб, функціонували православна церква, костел, євр. молитов. будинок. 1912 відкрито двокласне училище. Станом на 1913 насел. складало 2994 особи. Під час воєн. дій 1918–20 влада неодноразово змінювалася. На залізнич. ст. Кодня у цей період в складі більшов. екіпажу бронепоезда «Грозний» воював рос. драматург [В. Вишневський](#). 1923–26 – райцентр. Коднянці протидіяли проведенню насильнич. колективізації. Вони потерпали від голодомору 1932–33 (кількість встановлених жертв – 268 осіб), зазнали сталін. репресій. Від 8 липня 1941 до 31 грудня 1943 – під нім.-фашист. окупацією. На фронтах 2-ї світової війни воювало 448 жит., з них 173 загинуло. Нині у К. – заг.-осв. школи 1–3-го та 1–2-го ступ.; Будинок культури, б-ка, музей історії села; лікар. амбулаторія. Пам'ятки архітектури: церква Різдва Богородиці з дзвіницею (1841), земська лікарня (1912). У 1968 на околиці К., на кургані, встановлено монумент на честь учасників Коліївщини, у 1990-х рр. – пам'ятник Т. Шевченку, 2001 – пам'ятний знак 700-річчю К. Серед видат. уродженців – письменник, засл. діяч мистецтв України *В. Медвідь*. Тут досліджувала місц. говірку *Л. Рак* («До характеристики діалектних особливостей с. Кодні» // «Мовознавство», 1937, № 11).

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Кодня / Н. Ф. Бовсунівська // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2013. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-7516>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).